

Таблиця 1

**Середні ціни реалізації молока сільськогосподарськими підприємствами у Львівській області
(гривень за тону)**

Рік	Молоко та молочні продукти	Ціни , у % до відповідного періоду попереднього року
2008	2013.3	131,7
2009	1849.6	91,8
2010	2722.4	147,2

Тому постає об'єктивна необхідність розробки механізмів ефективної й раціональної взаємодії виробничого, організаційного й управлінського потенціалів з метою успішної реалізації ключових елементів товарної стратегії для досягнення належного рівня функціонування молокопереробного підкомплексу АПК.

Висновки. Пов'язане із вступом України до СОТ загострення конкурентної боротьби між вітчизняними і зарубіжними виробниками на внутрішньому та зовнішньому ринках сільськогосподарської продукції та продукції харчування надзвичайно підвищує ступінь актуальності дослідження проблеми забезпечення економічної стійкості українських сільськогосподарських підприємств, тобто їх здатності тривалий час протистояти впливу зовнішнього середовища.

Література:

1. Kłosiński Kazimierz A. Światowe determinanty bezpieczeństwa ekonomicznego / Kazimierz A. Kłosiński // *Bezpieczeństwo ekonomiczne państw / red. naukowa T. Guz, K. A. Kłosiński, P. Marzec. – Lublin – Tomaszów Lubelski, 2006. – 262 с.*
2. *Можемо. Але не хочемо // Експрес. – 2011. – № 128 (6043). – С. 14.*
3. Савицька В. Г. Молоко і молокопродукти у споживчому балансі населення України / В. Г. Савицька // *Економіка АПК. – 1999. – № 12. – С. 39–44.*
5. Добрянський В. Білковомолочність – проблема загальнодержавного значення / В. Добрянський, Г. Талько, В. Іванов // *Пропозиція. – 2004. – № 10. – С. 90–91.*
5. Колот І. Виробництво молока повинно бути рентабельним / І. Колот, Г. Коровніков // *Пропозиція. – 2004. – № 12. – С. 82–83.*
6. *Маркетинг. Навчальний посібник. За наук. ред. Л. А. Мороз. – НУ «Львівська політехніка», 1999. – 244 с.*
7. *Podstawy ekonomii/ Redakcja naukowa Roman Milewski. – PWN Warszawa, 1998. – 684 с.*

УДК:338.12:330.131.5

Н.І.Михалюк,
кандидат економічних наук, доцент;
Л.М.Михалюк, аспірант;
І. О. Цюра, аспірант,
Львівський національний аграрний університет

**ВИЗНАЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ЗА КРИТЕРІЯМИ ТА
ПОКАЗНИКАМИ**

У статті розглянуто порядок розрахунку показників економічної ефективності. Запропоновано систему оцінки ефективності діяльності сільськогосподарського підприємства.

Ключові слова: ефективність, показники, виробництво, підприємство.

В статье рассмотрена методика расчета показателей экономической эффективности. Предложена система оценки эффективности деятельности сельскохозяйственного предприятия.

Ключевые слова: эффективность, показатели, производство, предприятие.

The article considers economic efficiency indices calculation technique. The article proposes also evaluation system of an agricultural enterprise activities.

Key words: efficiency, indices, production, enterprise.

Постановка проблеми. Проблема підвищення ефективності виробництва в нашій країні стала об'єктом уваги багатьох учених-економістів. Вивчення комплексу проблем, пов'язаних із пошуком шляхів підвищення ефективності виробництва, є одним з найактуальніших завдань, які стоять перед вітчизняною аграрною наукою.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Серед останніх публікацій, пов'язаних з темою статті, особливу увагу привертають праці, авторами яких є О. Балазюк, Г. Черевко, О. Чернушкіна. Зокрема, остання наголошує на доцільності та необхідності розбудови концепції продуктивності з урахуванням усіх прогресивних напрацювань вітчизняних та зарубіжних учених з проблем найефективнішого використання обмежених ресурсів.

Метою роботи є пояснити основні підходи до визначення економічної ефективності діяльності сільськогосподарського підприємства й запропонувати комплексну систему оцінки ефективності господарської діяльності.

Вклад основного матеріалу. Ефективність суспільного виробництва полягає в тому, щоб на кожну одиницю матеріальних, трудових, земельних та фінансових ресурсів досягти одержання більшого обсягу виробництва та національного доходу шляхом зниження матеріаломісткості, скорочення трудових затрат і значного підвищення якості продукції. Лише на цій основі можна успішно вирішувати економічні й соціальні проблеми суспільства. Загальне поняття ефективності виробництва, на відміну від економічної ефективності виробництва, включає в себе не лише економічні, але й соціальні аспекти. Крім того, воно включає забезпечення соціальних гарантій населенню, стабілізацію політичної ситуації в країні.

Категорія ефективності є провідною в системі економічних категорій. З погляду економічної теорії, а також практики, від правильності її розуміння, трактування й використання залежить правильність усієї системи ефективності ведення виробництва та її оцінки через систему відповідних показників, правильність розуміння критерію ефективності та методики розрахунку її показників.

На основі вищенаведених суджень можна виділити два компоненти ефективності, які доповнюють один одного: а) результативність, яка визначає рівень досягнення (реалізації) досягнутих цілей; б) економічність, корисність, які утворюють зв'язки чи відмінності між одержаними ефектами й здійсненими витратами. Існує два підходи до оцінки ефективного господарювання: цільовий і системний (рис. 1).

У системному підході ефективність виражається в здатності організації до подолання непевностей, які впливають з оточення, а також перебудові умов оточення в такому напрямку, щоб вони сприяли організації.

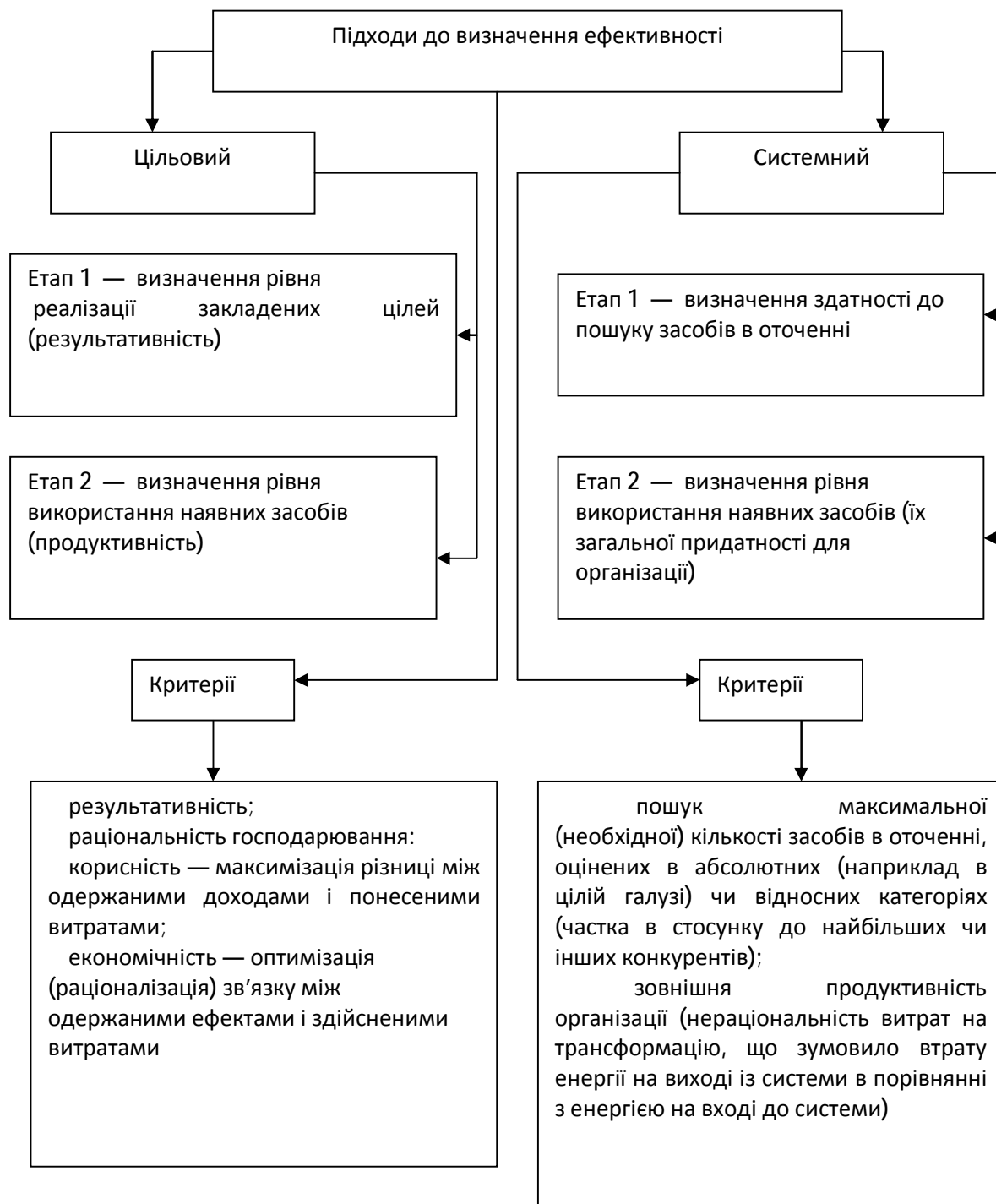

Рис. 1. Характеристика підходів до оцінки ефективного господарювання

Відповідно до такого підходу інтерпретація ефективності виражається в тріаді “витрати на вхід до системи – процес трансформації – ефекти на виході із системи”.

Застосування різних підходів і критеріїв оцінки породжує різні вимірники ефективності. Так, Р. Матвейчук пропонує такі показники: а) при цільовому підході: рівень досягнення реалізованої мети (за умови, що такий рівень закладено); прибуток; продуктивність, рентабельність; б) при системному підході: пошук певної визначеної кількості засобів стосовно інших елементів оточення (зокрема конкурентів); максимізація доходів в процесі використання (експлуатації) наявних засобів (опрацьовано на підставі [1, с. 117–118]).

З метою глибшого відображення використання задіяних ресурсів для досягнення корисного результату розрахунок ефективності необхідно проводити відповідно до факторів виробництва: основні засоби, земельні ресурси, матеріальні ресурси, персонал. Стосовно основних засобів важливо, на нашу думку, визначити частку відрахувань на амортизацію в сукупних операційних витратах підприємства, а також

розрахувати відношення вартості валової продукції до амортизаційних відрахувань, що, власне, і покаже нам ефективність використання основних засобів в даному виробничому циклі. Для детальнішої характеристики ефективності використання основних засобів можна також скористатись такими традиційними показниками, як фондозабезпеченість, фондовіддача та фондомісткість.

Розрахунок ефективності реалізації виготовленої продукції повинен базуватись на відповідних кількісних показниках. Це – обсяг товарної продукції; вартість товарної продукції; сукупні витрати на реалізацію:

а) матеріальні витрати, б) амортизація, в) оплата праці; виручка від реалізації; чистий прибуток.

Розрахунок якісних показників ефективності реалізації передбачає визначення відношення вартості товарної продукції й витрат на реалізацію до отриманої виручки та визначення рентабельності виробництва і реалізації. Для більш детальної картини можна також розрахувати частку матеріальних витрат, витрат на амортизацію та оплату праці персоналу в загальних витратах на реалізацію.

У ролі показників ефективності можна використовувати, наприклад, відношення приросту основних і оборотних фондів до приросту продукції, фондомісткість або фондовіддачу, виробництво продукції на одиницю витрат, показник рентабельності та ін.

Висновки. Запропонована система оцінки економічної ефективності ґрунтується на органічному взаємозв'язку конкретних показників. Вона дає змогу проаналізувати усі фактори господарської діяльності підприємства та визначити їх роль у формуванні кінцевого корисного ефекту. Крім того, дана система дозволяє конкретизувати складові ефективності. Такий підхід дає можливість окремо відстежити вплив виробництва й реалізації на досягнення позитивного результату та зробити висновки стосовно того, де криються основні резерви підвищення ефективності.

Література:

1. Балазюк О. Показники оцінки та аналізу ефективності виробництва безалкогольних напоїв [Електронний ресурс] / Балазюк О. – Режим доступу : www.library.tane.edu.ua/images/nauk_yudannya/KkHivA.pdf
2. Черевко Г. В. Сутність категорії ефективності в економіці сільського господарства / Г.В. Черевко // Вісник Львівського державного аграрного університету. – 2005. – № 12. – С. 3–15.
3. Чернушкіна О.О. Продуктивність виробництва і способи її оцінювання / О.О. Чернушкіна // Університетські наукові записки. – 2007. – № 1(21). – С. 294–298.

УДК:338.12:330.131

З.В. Смутчак,
кандидат економічних наук, старший викладач,
Кіровоградська льотна академія
Національного авіаційного університету

СОЦІАЛЬНО-ТРУДОВІ ВІДНОСИНИ: ПРИНЦИПИ ГАРМОНІЗАЦІЇ

У статті висвітлюється сутність соціально-трудова відносин. Визначено основні принципи розвитку й регулювання соціально-трудова відносин, що сприяють модернізації економіки.

Ключові слова: соціально-трудова відносини, модернізація економіки, принципи, гармонізація.

В статье раскрывается сущность социально-трудовых отношений. Определены основные принципы развития и регулирования социально-трудовых отношений, которые способствуют модернизации экономики..

Ключевые слова: социально-трудовые отношения, модернизация экономики, принципы, гармонизация.

The essence of the social and labour relations is revealed in the article. The main principles of the development and regulation of the social and labour relations, which furthered for modernization of economy, are defined.

Key words: The social-labor relations, the modernization of economic, the principles, harmonization.

Постановка проблеми. Ключовим елементом будь-якої економічної системи є соціально-трудова відносини (СТВ), оскільки саме від їх характеру й досконалості безпосередньо залежать якість трудового